

Лекція 14. Основні політичні доктрини сучасності.

1. Лібералізм і неолібералізм;
2. Консерватизм і неоконсерватизм;
3. Соціалізм і соціал-демократія;
4. Фашизм і неофашизм;
5. Комунізм.

Актуальність теми обумовлена потребою розуміти та аналізувати сучасні політичні процеси, виклики та тенденції як на національному, так і на міжнародному рівні. Зростання геополітичних конфліктів та зміни в глобальних соціально-політичних системах підвищують важливість вивчення сучасних політичних доктрин. Це допомагає аналізувати та прогнозувати реакції країн та міжнародних організацій на геополітичні виклики. Глобалізація приводить до перехресного впливу політичних ідей та доктрин між країнами та регіонами. Вивчення сучасних політичних доктрин дозволяє розуміти, які ідеї впливають на формування глобальної політики та міжнародних відносин. Сучасні суспільні та політичні виклики, такі як зміна клімату, міграція, економічні нерівності та інші, вимагають нових підходів та стратегій з боку політичних лідерів і організацій. Вивчення сучасних політичних доктрин може сприяти розробці ефективних рішень для вирішення цих викликів.

Основні поняття та категорії: політична ідеологія, політична психологія, громадська думка, ідеологізація, деідеологізація, реідеологізація, ідеократія, націоналізм, інтернаціоналізм, шовінізм, космополітизм, лібералізм і неолібералізм, консерватизм і неоконсерватизм, соціалізм і соціал-демократія, фашизм і неофашизм, комунізм.

Онлайн формат:

Національна доктрина

https://www.google.com/search?q=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BE+%D0%BF%D1%80%D0%BE+%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96+%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B8&sca_esv=4b3e726407594cc1&sxsrf=ACQVn09

Лібералізм

та

неолібералізм:

https://www.youtube.com/watch?v=xWv_ncLeWbg&ab_channel=%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%BEHolosfm%E2%80%A2InternetRadioHolosfm

Консерватизм:

https://www.youtube.com/watch?v=urcvIXA95no&t=6s&ab_channel=InfoLight_UA

Нацизм

– фашизм

– сталінізм

–

реваншизм:

https://www.youtube.com/watch?v=jW3nQrg_Cuk&ab_channel=%D0%86%D1%81

%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%9C%D1%96%D1%84%D1%96%D0%B2

Політико-ідеологічна доктрина – ідейно-політична система, що базується на своєрідних світоглядних і політичних принципах та орієнтує на розбудову певного суспільного ладу.

До основних ідейно-політичних доктрин сучасності належать:

- лібералізм і неолібералізм;
- консерватизм і неоконсерватизм;
- соціалізм і соціал-демократія;
- фашизм і неофашизм;
- комунізм.

Лібералізм (від лат. – вільний) – політична та ідеологічна течія, що об'єднує прихильників парламентського ладу, вільного підприємництва та демократичних свобод. До фундаторів та провідних ідеологів лібералізму належать Дж. Локк, А.Смітт, І.Бентам, Ш.Монтеск'є, Ж.Ж.Русо, І.Кант, Й.Фіхте, М.Драгоманов, Б.Кистяківський.

Основні цінності та риси лібералізму:

- оптимізм, віра в прогрес;
- індивідуалізм;
- широкі права та свободи особи;
- приватна власність як основа свободи;
- народний суверенітет і парламентаризм;
- правова держава;
- пріоритет особи над суспільством і державою;
- рівність і толерантність;
- політичний плюралізм.

У 1947 р. був створений ліберальний інтернаціонал, головним програмним документом якого є «Маніфест лібералів». В Європарламенті ліберальна фракція

п'ята за чисельністю (понад 30 партій). До ліберальних партій належать: Демократична партія США, Ліберальна партія Канади, ЛДПУ, ЛПУ, НДП.

Неолібералізм (від грецького новий і лат. вільний) – політико-ідеологічна течія, яка сформувалась на поч. ХХ ст. у багатьох державах, в основі політики яких була ліберальна ідеологія, під час гострої економічної кризи. До неолібералів відносяться – Дж.Гелбрейт, Ф.Д.Рузвельт та ін.

В основу неолібералізму покладені праці економіста Д.Кейнса, який відніс до функцій держави:

- 1). Захист підприємництва, ринку, конкуренції від монополізму;
- 2).соціальний захист громадян (безплатна освіта, державна медична допомога тощо);
- 3).забезпечення рівних соціальних можливостей у здійсненні основних прав людини.

Консерватизм і консерватизм.

Консерватизм (від лат.- зберігати, охороняти) – політична ідеологія і практика суспільно-політичного життя, що орієнтована на збереження і підтримання існуючих форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад. Фундатори та провідні ідеологи консерватизму: Ж.Боден, Дж.Мозаріні, Ф.Прокопович, Г.Гегель, А.Шопенгауер, Ф.Ніцше, В.Соловйов, В.Липинський.

До основних ідей консерватизму належать:

- релігійні та духовні цілі політичної діяльності;
- культ моральності;
- культ традицій, національної культури, патріотизму;
- авторитет церкви, сім'ї, школи;
- пріоритет інтересів держави над інтересами індивіда;
- свобода і відповідальність;
- прагматизм, здоровий глузд, скептицизм;

- поступовість і обережність процесу соціальних перемін;
- наступність розвитку;
- історична єдність минулого, сьогодення та майбутнього.

Приклади консервативних партій: Республіканська партія США, Консервативна партія Великобританії, Християнсько-демократичний союз ФРН, Українська республіканська партія, Християнсько-демократична партія України та ін.

Неоконсерватизм – виник в 70-х роках XX ст. як синтез ідей традиційного консерватизму, лібералізму та технократизму.

Неоконсерватори стверджують, що:

- тільки ринкові відносини сприяють розвитку суспільства, тому необхідне звільнення приватного капіталу від надмірного державного втручання;
- свобода і рівність – несумісні, тому потрібно обмежувати соціальну роль держави;
- класична демократія – нездійсненна і шкідлива, тому потрібне поєднання волі народу та влади еліт.

Соціалізм і соціал-демократія.

Соціалізм (від лат. суспільний) – вчення і теорії, що утверджують ідеал суспільного устрою, заснованих на суспільній власності в різноманітних формах, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних і духовних цінностей в залежності від затраченої праці. Ідеологи: Т.Мор, Т.Кампанела, Мореллі, Ж..Мельє, Ш.Фур'є, Р.Оуен, Сен-Сімон, О.Бланкі, Ж.Гед, П.Лафарг, К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін.

Соціал-демократія – ідеологічна і політична течія, яка виступає за здійснення ідей демократичного соціалізму в усіх сферах життя суспільства, соціально-політична доктрина, орієнтована на еволюційний розвиток, демократичний соціалізм і його досягненн шляхом поступових реформ. Провідні ідеологи: Е.Бернштейн, К.Каутський, О.Бауер, К.Реннер, Д.Манн та ін.

Базові цінності:

- свобода;
- справедливість;
- рівність;
- солідарність.

Основні ідеї та принципи:

- державне регулювання економіки і розвиток ринкових механізмів, їх поєднання;
- соціальне партнерство, а не класова боротьба;
- не революційна боротьба, а реформа як шлях до демократичного соціалізму;
- відданість парламентаризму, орієнтація на плюралізм і консенсус при розв'язанні суспільних проблем;
- заперечення диктатури як форми політичної влади;
- соціальна захищеність мас;
- мирне співіснування держав з різним суспільним ладом.

В 1951 р. був створений Соціалістичний інтернаціонал, який успішно діє і в наш час.

Фашизм і неофашизм. Фашизм (від лат.- пучок, в'язка, об'єднання) – атиліберальний, антидемократичний, антикомуністичний світогляд, рух та державний лад, що існував в Італії та Німеччині в 30-х 40-х рр. і ставив за мету відродження та зміцнення італійської та німецької націй тоталітарними засобами. Ідеологами фашизму були: А.Рокко, Д.Джентіле, Б.Мусоліні, Ф.Ніцше, А.Гітлер, Гебельс та ін.

Риси фашизму:

- головне ідейне гасло – єдність нації, що заснована на спільності крові, раси і гарантом якої виступає фашистська держава;
- проголошення етнічної та расової винятковості своєї нації;

- політика шовінізму, расизму, геноциду та етноциду;
- мілітаризм, використання насильницьких методів для завоювання влади та досягнення програмної мети;
- правовий нігілізм, антипарламентаризм, обмеження демократичних свобод;
- зрощування фашистської партії з державним апаратом, заборона інших політичних об'єднань;
- елітизм, культ вождя.

Неофашизм – ідеологія, яка прагне поєднати нелегальні та напівлегальні форми діяльності, пристосуватися та зберегти зовнішню лояльність до законності, чинної правової системи та державних парламентських інституцій.

Неофашистські організації зараз діють у 80 країнах світу. Досить активно діє Всесвітній союз нацистів із штабквартирою у США.

Комунізм (від лат.- загальний, всезагальний) – суспільно-політична доктрина, яка стверджує мету побудови суспільства, заснованого на єдиній загальнонародній власності на засоби виробництва, утвердженні державного планування процесів виробництва, здійснення самоврядування, досягнення соціальної рівності, розподілу матеріальних і соціальних благ «за потребами». Фундатори, ідеологи та провідні політики: К.Маркс, Ф.Енгельс, Г.Плеханов, В.Ленін, Й.Сталін, Л.Троцький, Мао Цзедун, М.Бухарін, М.Скрипник, М.Хвильовий.

Базові цінності:

- суспільна власність на засоби виробництва;
- рівність і народовладдя;
- інтернаціоналізм.

Комуністи доводять, що:

1).існування класів пов'язане тільки з певними історичними фазами в розвитку виробництва;

2).класова боротьба неминуче веде до диктатури пролетаріату;

3).диктатура пролетаріату становить тільки перехідний етап до ліквідації всіх класів до безкласового комуністичного суспільства.

В 1919 р.було створено Комуністичний Інтернаціонал, який проіснував до 1943 р. У др.пол. XX ст. компартії діяли майже в 100 країнах світу. В них налічувалось понад 50 мільйонів комуністів. У 14 державах після II –ї світової війни проводився курс на побудову соціалізму і комунізму. Наприкінці 80-х – на поч. 90-х років світова соціалістична система зазнала краху. На сучасному етапі комуністична ідея перебуває у глибокій кризі. Компартії ревізують свою ідеологію і політику в бік соціал-демократії.

Список рекомендованої літератури:

Гелей С., Рутар С. Політологія: навч. посіб. Вид. третє, переробл. і доповн. К.: Т–во «Знання», КОО, 2004. 645с.

Горlach М. І., Кремінь В.Г. Політологія: наука про політику : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр уч. літ., 2009. 840 с.

Кирилюк Ф. Історія зарубіжних політичних вчень нової доби : навч. посібник. К. : Центр уч. літ., 2008. 414 с.

Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: [Текст лекцій: Навч. посібник]. К.: Генеза, 1994. 223 с.

Політологія: навч. посіб. / [за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка] К. : Генеза, 2001. 443 с.

Політологія : терміни, поняття, персоналії, схеми, таблиці : навч. словник–довідник для студ. / ; наук. ред. В. М. Піча. К. : Каравела ; Львів : Новий Світ–2000, 2001. 320 с.

Бундак О.А. Курс політології в схемах і таблицях: навчальний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2020. 58 с.

Шляхтун П. Політологія: історія та теорія. Вид-во: Центр учбової літератури, 2021. 472 с.

Тетарчук І.В. Політологія. Навчальний посібник. Вид-во: Центр учбової літератури, 2020. 160 с.

Варнавська І.В., Черемісін О.В. Політологія. Вид-во: Гельветика, 2021. 210 с.

Кириченко В.М. Політичні системи світу, Кредитно-модульний курс. Вид-во: ЦУЛ, 2023. 218 с.

Требін М.П., Герасіна Л.М., Поліщук І.О., Сахань О.М. Політологія. Вид-во: Право, 2018. 462 с.

Шанько В.І. Політологія: Навчальний посібник / В.І. Шанько, Н.В. Чорна, Т.Г. Авксентьєва, Л.А. Тихонова. Видання 2–е, перероблене та доповнене. К.: Видавництво «Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури, 2017. 288с.

Юрій М.Ф. Політологія: навч. посіб. К.: Знання, 2015. 356 с.

Політологія: Підручник / за ред. М.М. Вегеша. 3–тє вид., перероблене і доповнене. К.: Знання, 2008. 384 с. + ком пакт–диск. – (Вища освіта ХХІ століття).